

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АГРОБІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Допускається до захисту
Зав. кафедри геодезії, землеустрою та
інженерії безпілотних технологій
доцент _____ Т.М. Сіроштан

«08» листопада 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

НА ТЕМУ:
**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ
РЕСУРСАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЛЬВІВЩИНИ**

Виконав(ла) Герасик Богдан Тарасович

Керівник к.е.н., доц. Сіроштан Т.М.

Рецензент к.е.н., доц. Камінецька О.В.

Я, Герасик Богдан Тарасович, засвічую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЛЮЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агробіотехнологічний
Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Затверджую
Гарант ОП «Землеустрій та кадастр»
_____ доц., к.е.н. Прядка Т.М.
15 грудня 2023 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу
Герасик Богдан Тарасович

Тема: «Удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи управління земельними ресурсами в аграрному секторі Львівщини»

Затверджено наказом ректора № _____ від _____ р.

Термін здачі студентом готової кваліфікаційної роботи в деканат: до «___» _____ 2024 р.

Перелік питань, що розробляються в роботі.

Визначити місце та роль системи управління сільськогосподарським землекористуванням і землевпорядкування в загальній системі землегосподарювання в умовах інституціональних трансформацій; сформулювати організаційно-економічний механізм регуляторної політики в аграрній сфері; обґрунтувати теоретико-методологічні положення організаційно-економічного забезпечення екологізації сільського господарства в контексті сталого розвитку.

Вихідні дані: наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі економіки природокористування і охорони навколишнього середовища, законодавчі та нормативні акти ВРУ, дані Державного Комітету статистики України, Держгеокадастру України, дані ДП «Львівський інститут землеустрою» по Львівській області, Львівського обласного головного управління земельних ресурсів

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	Березень – травень 2024р.	виконано
Методична частина	Червень–серпень 2024 р.	виконано
Дослідницька частина	Серпень - вересень 2024 р.	виконано
Оформлення роботи	Вересень-жовтень 2024р.	виконано
Перевірка на плагіат	Початок жовтня 2024р.	виконано
Подання на рецензування	Жовтень 2024р.	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	Жовтень 2024р.	виконано

Керівник кваліфікаційної роботи _____ к.е.н., доц. Сіроштан Т.М.

Здобувач _____ Герасик Б. Т.

Дата отримання завдання «15» грудня 2024 р.

РЕФЕРАТ

Герасик Богдан Тарасович

«Удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи управління земельними ресурсами в аграрному секторі Львівщини»

Актуальність теми. Проблеми функціонування механізмів в економіці, зокрема організаційно-економічного механізму регулювання, досліджуються в економічній науці досить тривалий період. Однак єдності у поглядах на економічну сутність, зміст і структуру організаційно-економічного механізму регулювання на сьогоднішній день не склалося.

Найчастіше організаційно-економічний механізм регулювання визначається як сукупність організацій, інститутів, форм та методів для узгодження інтересів на різних ієрархічних рівнях управління, забезпечення пропорційного та збалансованого розвитку підсистеми в рамках стійкого розвитку та збереження цілісності всієї системи.

Становленню ринкових механізмів регулювання земельних відносин в аграрній сфері економіки сприяла земельна реформа України.

Вибір теми, визначення мети і завдань магістерської роботи зумовила недостатня вивченість питань саме організації екологічно збалансованого використання земельних ресурсів в умовах інституціональних трансформацій у теоретичному та прикладному аспектах.

Метою роботи є систематизація і розвиток організаційно-економічних засад екологічно збалансованого сільськогосподарського землекористування та розроблення на цій основі практичних рекомендацій щодо удосконалення його організаційно-економічного забезпечення в умовах трансформації земельних відносин в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси формування системи екологічно збалансованого сільськогосподарського землекористування в умовах трансформації земельних відносин.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та методичних засад організаційно-економічного забезпечення екологічно збалансованого сільськогосподарського землекористування.

Методи дослідження. Методологічною основою магістерської роботи є логіко-діалектичний метод пізнання явищ і процесів в економіці природокористування загалом та в управлінні землекористуванням зокрема. Інформаційною базою досліджень є законодавчі і нормативно-правові акти України з питань природокористування, Держгеокадастру України, інших органів державного управління, а також спеціалізовані довідкові та періодичні видання, що безпосередньо стосуються економіки сільськогосподарського землекористування. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних засад і в розробленні практичних рекомендацій щодо організації екологічно збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення у загальному контексті модернізації системи управління землекористуванням. Одержані в роботі наукові результати мають важливе практичне значення для обґрунтування і розроблення системи екологічно збалансованого сільськогосподарського землекористування на регіональному, субрегіональному, місцевому та внутрішньогосподарському рівнях.

Кваліфікаційна робота магістра містить 55 сторінок, 1 таблицю, 5 рисунків, список використаних джерел із 52 найменувань.

Ключові слова: сільськогосподарське землекористування, землевпорядкування, екологізація, збалансоване землекористування, земельні ресурси, агроландшафт, мікрозонування території, земельна ділянка, екологічна сфера, земельна політика, екологічна стабільність.

ABSTRACT

Gerasyk Bohdan Tarasovych

"Improving the organizational and economic support of the land resources management system in the agrarian sector of Lviv Oblast"

Actuality of theme. Problems of functioning of mechanisms in the economy, in particular the organizational and economic mechanism of regulation, have been studied in economics for a long time. However, to date, there is no unity of views on the economic essence, content and structure of the organizational and economic mechanism of regulation.

Most often, the organizational and economic regulatory mechanism is defined as a set of organizations, institutions, forms and methods for reconciling interests at different hierarchical levels of government, ensuring proportional and balanced development of the subsystem within sustainable development and maintaining the integrity of the system.

The land reform of Ukraine contributed to the formation of market mechanisms for regulating land relations in the agricultural sector.

The choice of topic, definition of the purpose and tasks of the master's thesis was caused by insufficient study of the issues of organization of ecologically balanced use of land resources in the conditions of institutional transformations in theoretical and applied aspects.

The aim of the work is systematization and development of organizational and economic principles of ecologically balanced agricultural land use and development on this basis of practical recommendations for improving its organizational and economic support in the transformation of land relations in Ukraine.

The object of research is the processes of formation of the system of ecologically balanced agricultural land use in the conditions of transformation of land relations.

The subject of the study is a set of theoretical and methodological and methodological principles of organizational and economic support of ecologically balanced agricultural land use.

Research methods. The methodological basis of the master's thesis is the logical-dialectical method of cognition of phenomena and processes in the economics of nature management in general and in land management in particular. The information base of the research is the legislative and normative-legal acts of Ukraine on nature management, the State Geocadastre of Ukraine, other public administration bodies, as well as specialized reference and periodicals directly related to the economy of agricultural land use. The scientific novelty of the obtained results is the development of theoretical foundations and the development of practical recommendations for the organization of environmentally sustainable use of agricultural land in the general context of modernization of land management. The scientific results obtained in this work are of great practical importance for the substantiation and development of the system of ecologically balanced agricultural land use at the regional, subregional, local and intra-economic levels.

The master's qualification work contains 55 pages, 1 table, 5 figures, a list of used sources from 52 titles.

Key words: agricultural land use, land management, greening, balanced land use, land resources, agro-landscape, micro-zoning of the territory, land plot, ecological sphere, land policy, ecological stability.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ	10
1.1. Теоретичні засади та зміст землевпорядного забезпечення раціонального використання сільськогосподарських земель	10
1.2. Роль та функції землевпорядного механізму в системі управління земельними ресурсами агросфери	13
1.3. Методологічні засади землевпорядного забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення	18
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	24
2.1. Особливості розвитку організаційно-економічного механізму регулювання земельних відносин в аграрній сфері	24
2.2. Стратегічні напрями та організаційно-економічні механізми підтримки екологізації аграрного сектору України в умовах воєнного часу	27
2.3. Еколого-економічні інструменти землеустрою для сталого використання аграрних земель	29
Висновки до 2 розділу	33
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	36
3.1. Удосконалення структури сільськогосподарського землекористування: просторовий аспект	36
3.2. Шляхи покращення системи фінансування землевпорядного механізму сталого сільськогосподарського землекористування	40
3.3. Напрями удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи сільськогосподарського землекористування	43
Висновки до 3 розділу	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Актуальність теми. Земельні ресурси є основою аграрного виробництва, важливим чинником сталого розвитку сільських територій і забезпечення продовольчої безпеки держави. В умовах євроінтеграційних процесів, ринкових трансформацій та децентралізації влади особливого значення набуває ефективне управління земельними ресурсами, яке має ґрунтуватися на сучасних принципах раціонального землекористування, охорони земель та екологічної безпеки.

Аграрний сектор Львівщини характеризується значним потенціалом земельних ресурсів, проте їхнє використання часто є нерациональним через фрагментовану структуру землекористувань, недостатню ефективність механізмів управління та відсутність належного економічного стимулювання власників і користувачів земель. Важливим завданням стає формування дієвої системи організаційно-економічного забезпечення управління земельними ресурсами, яка б сприяла підвищенню продуктивності сільськогосподарських угідь, збереженню родючості ґрунтів і збалансованому розвитку регіону.

На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва у Львівській області існує потреба у вдосконаленні підходів до управління земельними відносинами. Це передбачає оптимізацію структури земельного фонду, удосконалення системи земельного моніторингу, кадастру, оцінки земель, а також впровадження ефективних економічних механізмів стимулювання раціонального землекористування.

Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення ефективного функціонування системи управління земельними ресурсами, орієнтованої на підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору Львівщини, розвиток фермерських господарств та гармонійне поєднання економічних і екологічних інтересів суспільства.

Метою роботи є розроблення теоретико-методичних та практичних підходів до удосконалення організаційно-економічного забезпечення управління земельними ресурсами в аграрному секторі Львівської області.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- проаналізувати сучасний стан використання земельних ресурсів у аграрному секторі Львівщини;
- дослідити організаційно-економічний механізм управління земельними ресурсами;
- виявити основні проблеми та недоліки чинної системи управління;
- обґрунтувати напрями вдосконалення організаційного та економічного забезпечення ефективного землекористування.

Об'єктом дослідження є система управління земельними ресурсами в аграрному секторі Львівської області.

Предметом дослідження є організаційно-економічні відносини, що формуються у процесі управління та використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення.

Наукова новизна роботи полягає у розробленні пропозицій щодо підвищення ефективності організаційно-економічних механізмів управління земельними ресурсами на регіональному рівні з урахуванням сучасних викликів та пріоритетів сталого розвитку.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розроблених рекомендацій органами місцевого самоврядування, аграрними підприємствами та землепорядними структурами для підвищення ефективності використання земельного потенціалу Львівщини.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

1.1. Теоретичні засади та зміст землевпорядного забезпечення раціонального використання сільськогосподарських земель

Земельні ресурси – це сукупність земельних ділянок різного цільового призначення, їх фізико-географічні, економічні, екологічні характеристики, які можуть бути використані або під впливом господарської діяльності, або для природоохоронних, рекреаційних, інфраструктурних цілей.

У аграрному секторі вони виступають виробничим фактором, що обумовлює можливості сільськогосподарського виробництва, відтворення родючості ґрунтів, добробут сільського населення.

Система управління земельними ресурсами включає:

- організаційно-правовий механізм (закони, нормативи, стандарти, кадастровий облік);
- адміністрування землекористування (від розпорядження до контролю і моніторингу);
- економічне забезпечення (інвестиції, стимулювання раціонального використання, оцінка і оподаткування земель).

Методичною основою є принципи: раціональності, сталого розвитку, екологічності, економічної ефективності та соціальної справедливості.

Управління земельними ресурсами неможливе без стандартизації (встановлення загальних правил, вимог) та нормування (встановлення нормативних величин, граничних показників).

Наприклад: нормативи показників якості ґрунтів, гранично допустимого забруднення, оптимального співвідношення угідь.

Методика передбачає: аналіз нормативної бази, визначення показників, встановлення вимірювальних процедур, контроль виконання.

Економічне забезпечення полягає у забезпеченні ресурсів (капіталу, матеріалів, технологій), стимулів (субсидії, податкові пільги), ринкових механізмів (ринок землі, оренда). Організаційне забезпечення включає: чіткі повноваження органів влади, земельпорядні служби, система моніторингу і кадастру.

У аграрному секторі важливо враховувати: структура землекористування, характер господарств (фермерські, господарства населення, підприємства), екологічний стан ґрунтів та земель.

Землевпорядне забезпечення раціонального використання сільськогосподарських земель (СГЗ) є ключовим елементом державної політики у сфері земельних відносин, спрямованим на гармонізацію економічних, екологічних та соціальних інтересів суспільства.

Зміст цього забезпечення охоплює комплекс взаємопов'язаних заходів, які здійснюються у сфері землеустрою, обліку, оцінки та контролю.

Землевпорядне забезпечення раціонального використання СГЗ реалізується через розробку та впровадження спеціальної земельпорядної документації та пов'язаних з нею процедур.

1. Територіальна організація та планування (Просторова складова)

Цей напрям забезпечує оптимальне просторове розміщення угідь та об'єктів.

Розробка схем землеустрою адміністративно-територіальних одиниць (громад, районів), що визначають основні напрями раціонального використання та охорони земель.

Складання проектів внутрішньогосподарського землеустрою (для окремих підприємств/господарств), що передбачає:

Організацію сівозмін (чергування сільськогосподарських культур).

Упорядкування угідь (виділення ріллі, пасовищ, сіножатей).

Проектування систем протиерозійних заходів (контурно-меліоративне землеробство, захисні лісові смуги).

Встановлення та закріплення на місцевості меж земельних ділянок, а також обмежень у використанні (охоронні зони, сервітути).

2. Облік, оцінка та моніторинг (Інформаційна та економічна складова)

Ця складова забезпечує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень та економічну обґрунтованість землекористування.

Ведення Державного земельного кадастру (ДЗК): Облік кількісних та якісних характеристик земель, що є основою для контролю та оподаткування.

Нормативна грошова оцінка (НГО) земель: Визначення економічної цінності земель для розрахунку земельного податку, орендної плати та відшкодування втрат СГ виробництва. НГО є економічним нормативом раціональності.

Моніторинг земель: Систематичні спостереження за станом земель, виявлення деградаційних процесів (ерозії, забруднення, засолення) та оперативне внесення змін до землевпорядної документації для їх усунення.

Інвентаризація земель: Виявлення невикористовуваних або неефективно використовуваних земель для їхнього залучення в господарський обіг.

3. Охорона земель (Екологічна складова)

Цей аспект є невід'ємною частиною раціонального використання, оскільки спрямований на збереження якості ґрунту. Розробка робочих проектів землеустрою щодо рекультивації порушених земель та консервації деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

Встановлення та дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій (ГДК) шкідливих речовин у ґрунті. Обґрунтування та встановлення природоохоронних обмежень (водоохоронні зони, прибережні захисні смуги), що виключають або обмежують інтенсивне сільськогосподарське використання на екологічно вразливих територіях.

Таким чином, землевпорядне забезпечення раціонального використання СГЗ поєднує просторові (організаційні), економічні та екологічні заходи, що закріплюються в землевпорядній документації.

1.2. Роль та функції земельного механізму в системі управління земельними ресурсами агросфери

Земельний механізм є ключовою функціональною підсистемою в загальній системі управління земельними ресурсами агросфери. Його головна роль полягає у просторово-територіальній організації використання сільськогосподарських земель, забезпеченні їхнього раціонального та сталого використання, а також охорони.

Земельний механізм виконує роль інструменту реалізації земельної політики держави на місцевості. Його основні функції не обмежуються технічним вимірюванням, а охоплюють планування, регулювання та моніторинг.

Головна роль земельного механізму полягає у просторово-територіальному та правовому впорядкуванні використання сільськогосподарських земель, що забезпечує баланс між економічною ефективністю, екологічною стійкістю та соціальними інтересами.

Основною метою функціонування земельного механізму в загальній системі управління земельними ресурсами є завершення земельної реформи, внаслідок чого буде забезпечено підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення, створення умов для збільшення соціального, інвестиційного і продуктивного потенціалу землі в сільській місцевості, перетворення її в потужний чинник економічного зростання, завдяки якому буде забезпечено високоефективний сталий соціально-економічний розвиток земельних ресурсів агросфери і розв'язання природоохоронних проблем.

Земельний механізм реалізує свою роль через такі ключові функції:

Функція	Зміст (діяльність)	Значення для управління
Організаційна	Розподіл і перерозподіл земель, формування земельних ділянок, упорядкування землекористувань та територіальна локалізація господарської діяльності.	Забезпечення раціональної структури агровиробництва.
Проектна	Розробка всіх видів землепорядної документації (від схем до робочих проектів), які обґрунтовують зміни у використанні та охороні земель.	Планування змін у використанні землі на основі наукових даних.
Інформаційна	Геодезичні вишукування , збір, систематизація та актуалізація даних для Державного земельного кадастру (ДЗК) .	Створення об'єктивної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.
Екологічна	Проектування заходів з охорони земель та ґрунтів , встановлення екологічних обмежень, контроль за дотриманням екологічних нормативів.	Забезпечення сталого використання земельних ресурсів та мінімізація деградації .
Контрольна	Технічний та авторський нагляд за впровадженням землепорядних проектів та контроль за дотриманням цільового призначення земель.	Гарантування виконання прийнятих землепорядних рішень.

Функціонування Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно забезпечується через кадастровий облік, кадастрову оцінку та кадастрову діяльність. Своєю чергою остання зводиться до проведення кадастрових робіт, метою яких є підготовка документів для кадастрового обліку об'єкта нерухомості, отриманих за результатами формування об'єкта нерухомості. Отже, функціональність землепорядного механізму в загальній системі управління земельними ресурсами агросфери можна продемонструвати на схемі (рис. 1.1.).

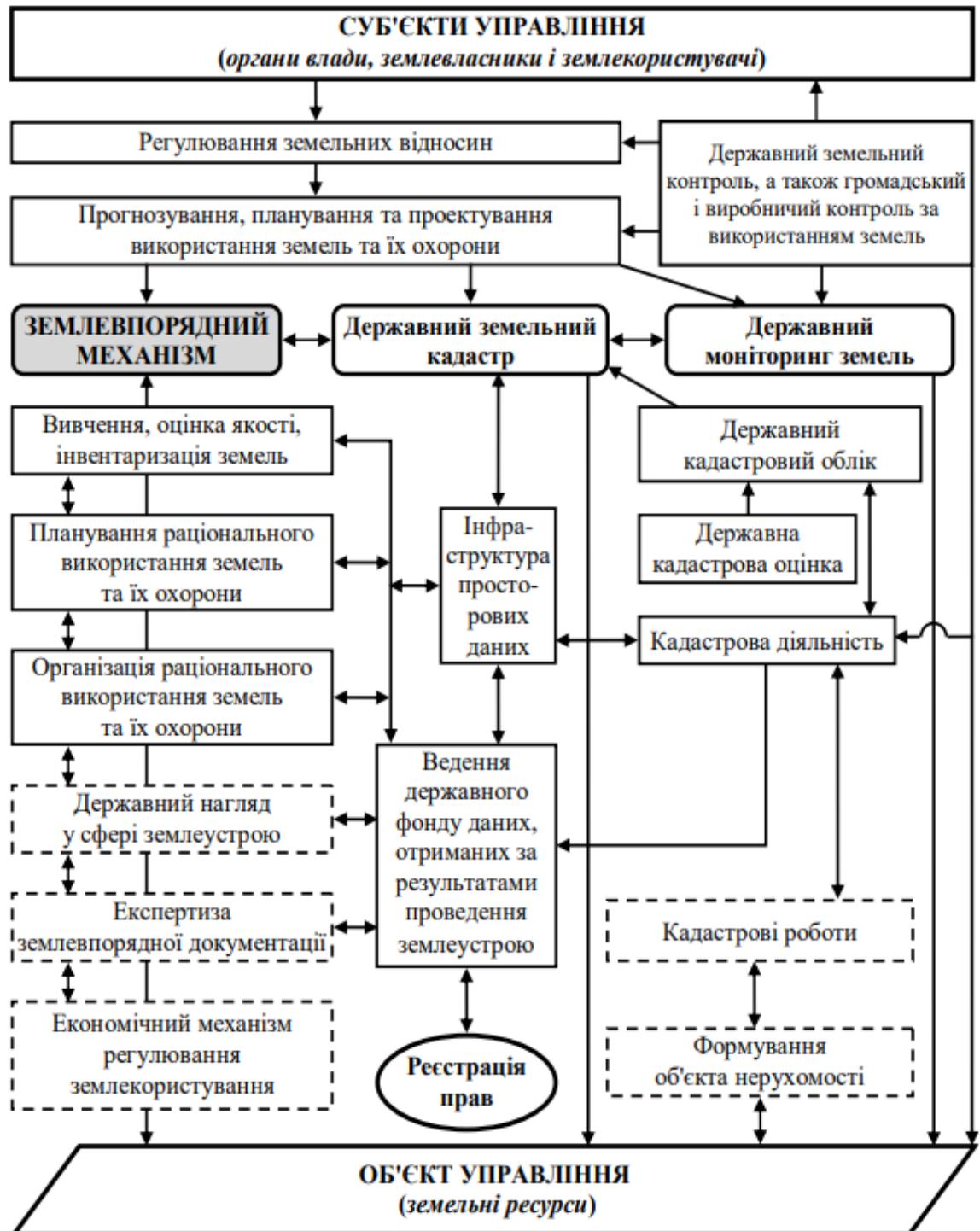


Рис. 1.1. Місце та роль земельпорядного механізму в загальній системі управління земельними ресурсами агросфери в Україні

Основні функції земельпорядного механізму, на нашу думку, можна умовно згрупувати в чотири основні групи, що ілюструють основні елементи загального управління земельними ресурсами (табл. 1.1):

- 1) Оцінка, вивчення та інвентаризація земель;
- 2) Планування раціонального використання та охорони земель;
- 3) Організація раціонального використання та охорони земель;
- 4) Контроль та експертиза.

Таблиця 1.1.

Функції землевпорядного механізму диференційовані за стадіями управління земельними ресурсами

Стадія управління	Функції землевпорядного механізму	Вид землевпорядних заходів
Оцінка	Оцінка, вивчення та інвентаризація земель	Інвентаризація та графічний облік земель, обстежувальні, вишукувальні, топографо-геодезичні, картографічні, роботи, оцінка якості земель
Планування	Планування раціонального використання та охорони земель	Землевпорядне планування, прогнозування, зонування, природно-сільськогосподарське районування земель
Організація	Організація раціонального використання та охорони земель	Землевпорядне проектування та реалізації проектів (щодо організації раціонального використання та охорони земель, встановлення та зміни меж об'єктів землеустрою, надання, вилучення (викупу), відчуження земельних ділянок, встановлення в натурі (на місцевості) меж земель, організації нових і впорядкування існуючих об'єктів землеустрою)
Контроль	Контроль та експертиза	Контроль за проведенням землеустрою, державна експертиза землевпорядної документації

Концепція землевпорядного забезпечення сталого використання та охорони сільськогосподарських земель вимагає перегляду інституційних пріоритетів. Цей перегляд є необхідним для встановлення оптимального балансу між уповноваженими органами державної влади, які здійснюють

регулювання земельних відносин, та суб'єктами землекористування (аграріями, власниками), чиї права та інтереси мають бути захищені.

Для зручного застосування в науці і практиці їх доцільно згрупувати в залежності від сутнісної природи і розподілити на: екологічні, економічні, соціальні, правові (рис. 2).



Рис. 2.2. Інституціональні пріоритети сталого сільськогосподарського землекористування

1.3. Методологічні засади землевпорядного забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення

Методологічні засади землевпорядного забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення (СГЗ) ґрунтуються на системі принципів, підходів і методів, які забезпечують комплексне, науково обґрунтоване та довгострокове управління земельними ресурсами.

Головна мета цих засад — знайти баланс між економічною ефективністю агровиробництва, екологічною безпекою та соціальною справедливістю у використанні землі.

Ключові методологічні принципи

Методологія землевпорядного забезпечення сталого використання СГЗ базується на таких основних принципах, що поєднують вимоги земельного, екологічного та містобудівного законодавства:

1. Принцип системності та комплексності

Суть: Земля розглядається не лише як об'єкт виробництва, а як складна природно-господарська система, елементи якої взаємопов'язані.

Реалізація: Необхідність одночасного врахування економічних, екологічних, соціальних та організаційно-правових аспектів при розробці землевпорядної документації.

Практика: Комплексне планування використання земель, що включає організацію сівозмін, протиерозійні заходи та інфраструктуру.

2. Принцип пріоритету охорони земель (Примат природи)

Суть: Забезпечення збереження та відтворення родючості ґрунтів та запобігання їхній деградації є пріоритетом над тимчасовою економічною вигодою.

Реалізація: Встановлення та дотримання екологічних нормативів (ГДК шкідливих речовин), застосування ґрунтозахисних систем землеробства та обов'язкова рекультивация порушених земель.

3. Принцип наукової обґрунтованості та достовірності

Суть: Усі землевпорядні рішення, планування та проекти мають ґрунтуватися на об'єктивних даних, наукових дослідженнях та передовому досвіді.

Реалізація: Обов'язкове використання даних Державного земельного кадастру (ДЗК), результатів моніторингу земель, матеріалів ґрунтових обстежень та агрохімічної паспортизації при розробці проектів.

4. Принцип нормативності та обов'язковості

Суть: Діяльність у сфері землекористування має відповідати встановленим державним стандартам, нормам і правилам.

Реалізація: Дотримання нормативів площі, гранично допустимих навантажень на ґрунт, а також стандартизованих процедур розробки та затвердження землевпорядної документації (наприклад, Інструкції з розроблення проектів землеустрою).

5. Принцип територіальної диференціації (Зонування)

Суть: Застосування різних підходів та режимів використання земель залежно від їхньої природної цінності, місцезнаходження та екологічного стану.

Реалізація: Виділення функціональних зон (зонування) — особливо цінних СГЗ, земель із природно-заповідним фондом, зон з обмеженнями (водоохоронні, санітарні) — та встановлення для них індивідуальних режимів землекористування.

Основні методологічні підходи

Для реалізації зазначених принципів землевпорядне забезпечення використовує такі підходи:

Проектний підхід: Розробка землевпорядних проектів та схем як базових інструментів для просторового планування та обґрунтування заходів.

Кадастровий підхід: Використання ДЗК як єдиної інформаційної платформи для обліку, оцінки та моніторингу, що забезпечує прозорість та достовірність даних.

Еколого-ландшафтний підхід: Планування землекористування з урахуванням особливостей ландшафту (рельєф, ґрунти, гідрографія) для мінімізації негативного впливу та раціональної організації території.

Економіко-регулюючий підхід: Використання нормативної грошової оцінки та механізмів відшкодування втрат як фінансових інструментів для стимулювання раціонального використання земель.

Ці методологічні засади забезпечують перехід від простого обліку землі до активного, превентивного та комплексного управління земельними ресурсами в агросфері. Для створення системи землевпорядного забезпечення сталого використання сільськогосподарських земель (СГЗ) необхідна комплексна методологія.

Вона має обов'язково залучати теоретичні основи споріднених галузей знань, таких як економіка, право, геодезія, агрономія, екологія, архітектура та інші.

Зазначені дослідження та сама система функціонують на основі методологічного базису землевпорядного забезпечення, що включає різноманітні підходи, методи та теорії, необхідні для сталого використання СГЗ (деталізовано на рис. 3). Проведені теоретичні узагальнення доводять, що формування методології землевпорядного забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення має базуватися на новій парадигмі, основою якої є системний та процесно-функціональний підходи.



Рис. 3. Методологічний базис землевпорядного забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення

Висновки до 1 розділу

Серед ключових викликів: фрагментація землекористування, недостатня інтегрованість кадастрових даних, недосконалі економічні стимули, деградація земель, слабкий моніторинг.

Напрями удосконалення: цифровізація кадастру, розвиток ринку землі з належним регулюванням, стимулювання фермерства та кооперації, впровадження екологічних норм та відтворення ґрунтів.

Аграрний сектор Львівщини має хороші передумови для розвитку: приріст у садівництві, зростання урожайності зернових, стабільний ринок землі. Водночас є суттєві резерви для підвищення ефективності використання земельних ресурсів: покращення організаційно-економічного забезпечення, вдосконалення кадастру, стимулювання екологічно сталого землекористування.

Методологічні засади є ключовою науковою основою, яка вимагає міжгалузевої інтеграції (економіка, екологія, право). Їхнє застосування дозволяє землевпорядному механізму комплексно планувати використання агроземель, збалансовуючи економічну ефективність із пріоритетами охорони ґрунтів та забезпеченням довгострокової стійкості аграрного сектору.

Отже, Науково-методичні засади є фундаментальною системою знань, яка слугує підґрунтям для перетворення традиційного землеустрою на комплексний механізм управління земельними ресурсами. Їхнє впровадження є необхідною умовою для переходу від простого обліку до раціонального та сталого використання сільськогосподарських земель (СГЗ).

1. Міждисциплінарна інтеграція

Ключовим елементом методології є її міждисциплінарний характер. Вона вимагає інтеграції теоретичних основ і практичних інструментів цілої низки споріднених галузей, зокрема:

Економіка: Для обґрунтування фінансової ефективності та оцінки.

Екологія та агрономія: Для забезпечення пріоритету охорони ґрунтів та впровадження ґрунтозахисних технологій.

Право: Для встановлення та регулювання земельних відносин, обмежень і контролю.

Геодезія та інформаційні технології: Для достовірного кадастрового обліку та моніторингу.

2. Ключові принципи та підходи

Методологія ґрунтується на принципі системності, що розглядає землю як складну природно-господарську систему, а також на проектному та еколого-ландшафтному підходах. Це дозволяє науково обґрунтовувати землевпорядні проекти, забезпечуючи:

Раціональну територіальну організацію виробництва (сівозміни, розміщення угідь).

Застосування територіальної диференціації (зонування) залежно від якості ґрунтів та їхньої екологічної цінності.

3. Фінальний результат та роль у системі управління

У підсумку, науково-методичні засади трансформують землевпорядний механізм в ефективний регулятор, який здатний:

Встановити оптимальний баланс між економічною ефективністю сільськогосподарського виробництва та екологічною безпекою.

Забезпечити довгострокове збереження та відтворення родючості СГЗ.

Створити основу для прозорого та контрольованого використання земельних ресурсів, що є критично важливим для сталого розвитку агросфери України.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

2.1 Особливості розвитку організаційно-економічного механізму регулювання земельних відносин в аграрній сфері

Зміст господарського механізму істотно залежить від системи економічних законів. При цьому на кожній стадії відтворення він покликаний дотримуватися правил щодо економічних законів і закономірностей, властивих цій же стадії. Оскільки виробничі відносини виражають економічні закони, то, відповідно, господарський механізм зобов'язаний розкривати зміст виробничих відносин.

Реалізація організаційно-економічного механізму націлена на всебічне та ефективне виконання його функцій, що охоплюють три ключові сфери:

Стимулювання економіки та конкуренції: Механізм забезпечує рівноправні умови для всіх суб'єктів, створюючи конкурентне середовище та поліпшуючи процес відтворення через систему державного регулювання.

Інноваційний розвиток та збалансованість: Його завдання — мотивувати впровадження якісно нових технологій і прогресивних форм організації виробництва, а також забезпечити пропорційність між елементами регіонального потенціалу на сучасній інноваційній основі.

Управління, регулювання та контроль: Це передбачає створення економічно обґрунтованої нормативно-правової бази, вдосконалення системи управління для регулювання міжгосподарських зв'язків, чітке визначення організаційної структури та постійний аналіз результатів для виявлення резервів підвищення ефективності.

Реалізація організаційно-економічного механізму спрямована на комплексне забезпечення конкурентоспроможного, інноваційного та збалансованого розвитку шляхом вдосконалення правової бази, посилення

координації управління та ефективного контролю за діяльністю.

При цьому слід виділити два нерозривно взаємопов'язаних між собою підходи до функціонування організаційно-економічного механізму:

1) стратегічний (на основі гіпотези і прогнозу змін факторів зовнішнього середовища дозволяє завчасно виявляти ризики зовнішнього середовища, забезпечувати превентивну адаптацію до неї внутрішніх

елементів, а також підвищувати стійкість розвитку на перспективу);

2) оперативний, що дозволяє підтримувати оптимальні показники ефективності функціонування на оперативний період [2].

Організаційно-економічний механізм є комплексною конструкцією, спрямованою на забезпечення стабільного стану (як у тактичному, так і у стратегічному періодах).

Складові та структура механізму

У складі цього механізму можна виділити п'ять ключових економічних елементів:

- Планування
- Економічне стимулювання
- Ціноутворення
- Фінансування
- Кредитування

Сама конструкція механізму є багатогранною та охоплює організаційні форми, методи, правові норми, нормативи, а також фінансові важелі та стимули.

Організаційно-економічний механізм – це система, що включає складові елементи трьох підсистем: управлінської, організаційно-економічної та соціально-економічної. Головну роль серед елементів економічного механізму, на наш погляд, відіграють організаційно-економічні складові на рівні держави, які відображають в основному стан державного та ринкового регулювання аграрної сфери, стимулювання, ціноутворення і контролю відтворення матеріальних благ.

Соціально-економічні складові економічного механізму слід розглядати як комплекс заходів, спрямованих на стимулювання соціального та економічного розвитку сільських територій. Успішна реалізація цих заходів залежить від скоординованих практичних дій державних органів влади, регіональних структур та безпосередньо господарюючих суб'єктів аграрного сектора. Головним пріоритетом у цьому комплексі є створення та вдосконалення організації робочих місць на селі.

Організаційно-економічний механізм регулювання земельних відносин виконує функцію пристосування найважливішого ресурсу аграрної галузі (землі) до змін зовнішнього середовища.

Наразі цей механізм визначається як поєднання двох взаємодоповнюючих напрямків:

Елементи чисто ринкового порядку: Вони орієнтовані на об'єктивні закони ринку і являють собою сукупність категорій саморегулювання ринкових відносин, таких як попит, пропозиція, ціна та конкуренція.

Елементи державного регулювання економіки: Вони мають як економічний, так і адміністративний характер. На сучасному етапі розвитку економіки ці елементи є необхідною умовою для формування та розвитку цивілізованого ринку землі.

2.2 Стратегічні напрями та організаційно-економічні механізми підтримки екологізації аграрного сектору України в умовах воєнного часу

Забезпечення екологізації аграрного сектору України в умовах воєнного часу є стратегічно важливим для відновлення ґрунтів, збереження ресурсів та забезпечення продовольчої безпеки. Це вимагає поєднання швидких заходів із довгостроковим плануванням. Стратегічні напрями мають бути сфокусовані на мінімізації шкоди, завданої війною, та прискоренні переходу до ресурсозберігаючих моделей.

1. Пріоритетне відновлення та безпека

Розмінування та рекультивація: Першочергове розмінування та проведення агрохімічної та екологічної діагностики постраждалих земель для їх подальшої рекультивації та повернення в обіг. Відновлення деградованих ґрунтів: Запровадження програм відновлення ґрунтів, забруднених військовими відходами, із застосуванням біологічних та фітомеліоративних методів. Спрощене еко-землеустрій: Розробка спрощеної землевпорядної документації для швидкого впровадження протиерозійних заходів на постраждалих територіях.

2. Ресурсозбереження та технологічна оптимізація □

Точне землеробство (Precision Agriculture): Активне впровадження цифрових технологій (ГІС, дрони) для оптимізації внесення добрив, ЗЗР та насіння (мінімізація хімічного навантаження). Енергоефективність: Стимулювання переходу на відновлювані джерела енергії (сонячна, біогаз) у сільськогосподарському виробництві для зменшення залежності від традиційних енергоносіїв. Збережувальне землеробство (No-Till, Mini-Till): Розширення застосування технологій, що мінімізують обробіток ґрунту, що є критичним для збереження структури ґрунту та зменшення викидів CO₂.

3. Інституційна підтримка та доступ до ринків

Державна підтримка "зелених" виробників: Пріоритетне кредитування та гранти для господарств, які отримують органічний сертифікат або переходять на стандарти ЄС щодо сталого розвитку. Сертифікація та експорт: Створення гнучких механізмів підтвердження екологічного та "вільного від

мін" статусу продукції для збереження та розширення експортних ринків. Організаційно-економічні механізми підтримки. Для реалізації цих стратегічних напрямів необхідна трансформація фінансових та регуляторних інструментів.

1. Цільове фінансування та грантова підтримка

Екологічний фонд відновлення: Створення спеціалізованих фондів (наприклад, Фонд відновлення ґрунтів) за рахунок міжнародної допомоги, репарацій та екологічних штрафів. Кошти спрямовуються виключно на землевпорядні роботи, рекультивацію та біологічне відновлення. Зелені кредити та дотації: Запровадження пільгових, "зелених" кредитних ліній та державних дотацій для придбання обладнання для точного землеробства та енергоефективних систем. Компенсація за екологічні послуги: Механізм компенсації фермерам за запровадження заходів, які мають позитивний вплив на довкілля (наприклад, консервація малопродуктивних земель, створення полезахисних смуг).

2. Фіскальне та податкове стимулювання

Податкові пільги: Тимчасове звільнення від земельного податку або зниження ставок для аграріїв, які використовують органічні методи господарювання або здійснюють рекультивацію постраждалих земель. Екологічні збори: Збільшення штрафів та стягнень за порушення земельного законодавства та заподіяння шкоди довкіллю (із цільовим направленням цих коштів у місцеві екологічні фонди). Зміна розподілу плати за землю: Перегляд місцевого розподілу земельної плати для забезпечення більшої частки коштів на фінансування землевпорядних робіт на рівні територіальних громад.

3. Організаційно-правове посилення

Екологічна оцінка проєктів: Обов'язкова та спрощена Оцінка впливу на довкілля (ОВД) для великих землевпорядних та інфраструктурних проєктів у агросфері. Вдосконалення моніторингу: Посилення роботи Державного земельного кадастру (ДЗК) та інтеграція його даних із системами екологічного моніторингу для оперативного виявлення деградованих та забруднених ділянок.

2.3. Еколого-економічні інструменти землеустрою для сталого використання аграрних земель

Актуальність дослідження еколого-економічних інструментів землеустрою зумовлена необхідністю вирішення подвійного виклику, що стоїть перед аграрним сектором України: забезпечення продовольчої безпеки та максимізація економічної віддачі від земель при одночасному запобіганні їхній деградації та збереженні родючості для майбутніх поколінь. На сучасному етапі, в умовах посилення антропогенного навантаження, кліматичних змін та необхідності відновлення після військових дій, традиційні підходи до землекористування виявилися недостатніми для гарантування екологічної стійкості.

Сутність проблеми полягає у відсутності або недостатній ефективності механізмів, які б гармонізували економічні інтереси суб'єктів господарювання (максимізація прибутку) з екологічними вимогами (охорона ґрунтів та довкілля). Землеустрій, як основний інструмент територіальної організації аграрного виробництва, має стати ключовим механізмом встановлення цього балансу.

В результаті політики екстенсивного розвитку агропромислового комплексу ще з радянських часів, половина території нашої країни сьогодні знаходить в стані, який характеризується надмірним показником освоєності земельного фонду та низьким рівнем узгодженості екологічних, економічних та соціальних чинників сталого розвитку територій та збалансованого землекористування. Необхідне підвищення питомої ваги екологічно-стабільних угідь, що забезпечить покращення якісних показників навколишнього природного середовища. Розробка проектів землеустрою, які б враховували сучасний економічний та екологічний стан земельних ресурсів, впровадження необхідних природоохоронних заходів – це задача не лише організаційної складової. Раціональний вихід з ситуації можливо досягнути лише шляхом комплексного еколого-економічного підходу до складання

документації з землеустрою та включення процесів з землеустрою в основний процес господарської діяльності підприємств нашої країни (рис. 4).

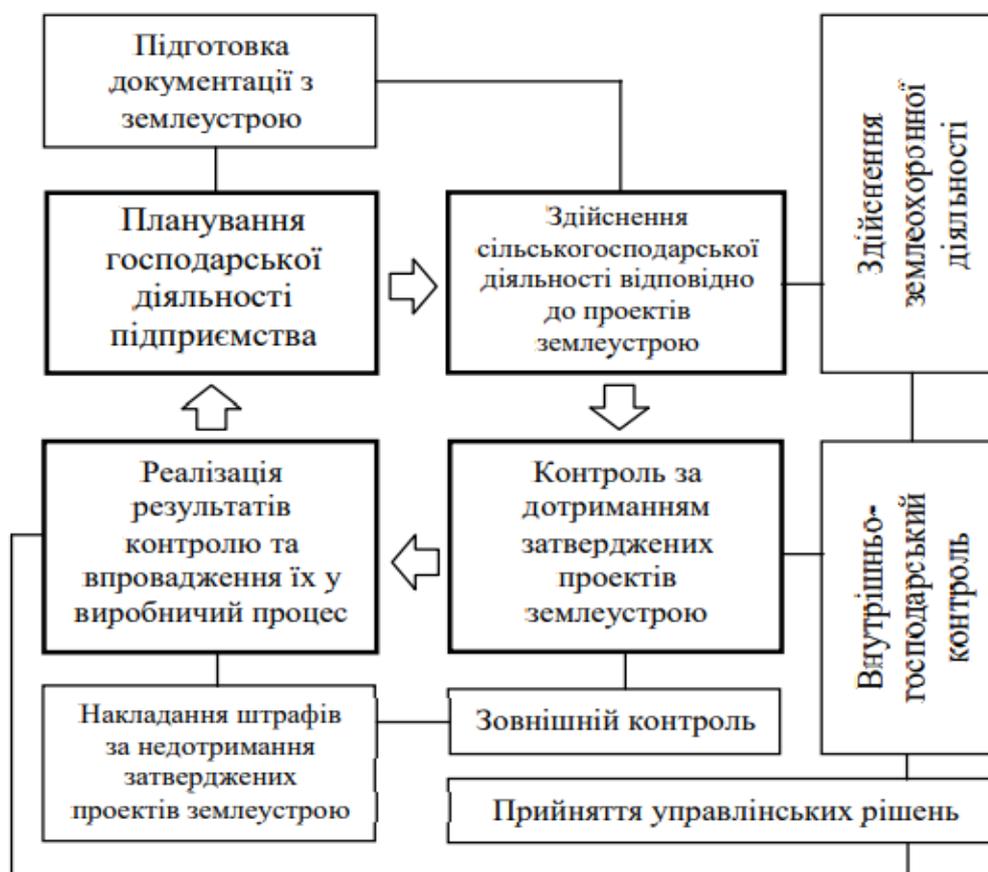


Рис. 4. Схема землевпорядного процесу сталого сільськогосподарського землекористування

Застосування землеустрою як еколого-економічного інструменту забезпечення сталого розвитку територій (як показано на рис. 4) включає три основні циклічні етапи впровадження будь-якого еколого-економічного інструменту в господарську діяльність:

На етапі планування до проектів землеустрою включаються елементи, які забезпечують в процесі їхньої реалізації як екологічну, так і економічну складові підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Виробництво: Передбачає безпосередню реалізацію всіх запланованих еколого-економічних заходів у процесі сільськогосподарського виробництва.

Контроль: Всі здійснені природоохоронні заходи на підприємстві підлягають систематичному моніторингу, як з боку внутрішніх підрозділів, так і зовнішніх перевіряючих органів.

Землеустрій функціонує як еколого-економічний інструмент сталого розвитку, послідовно поєднуючи планування (інтеграція еко-економічних цілей), виробництво (безпосередня реалізація) та контроль (внутрішній і зовнішній моніторинг природоохоронних заходів).

Необхідність внутрішньогосподарського контролю зумовлений тим, що контроль зовнішній, з огляду на вибіркковість та недостатню періодичність перевірок, не в змозі надати достатньо оперативної інформації для прийняття управлінських рішень. А оперативні, раціональні та науково обґрунтовані управлінські рішення є запорукою підвищення ефективності як самого виробництва, так і природоохоронних заходів, що реалізуються на підприємствах; впровадження результатів контролю – важливо пам'ятати, що – контроль (як зовнішній, так і внутрішній) – це не самоціль, а лише механізм збирання та накопичення інформації про діяльність сільськогосподарського підприємства. Використання цієї інформації для внесення коригуючих змін в планування наступних виробничих циклів забезпечує удосконалення процесів сільськогосподарського виробництва та природоохоронних заходів.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що сучасний землевпорядний механізм управління земельними ресурсами діє лише частково, а не в повній мірі, так як це передбачено діючими нормативно-правовими актами. На рис. 5 зображено існуючий землевпорядний механізм управління земельними ресурсами на якому виділено ті види землевпорядних робіт, які є законодавчо передбачені, але виконуються частково або не виконуються взагалі. Сучасне землевпорядкування зосереджено на технічно простих роботах, таких як відведення земельних ділянок для оформлення права власності на землю, а роботи, які стосуються збереження та відновлення родючості ґрунтів, виконуються в дуже малих обсягах [4]

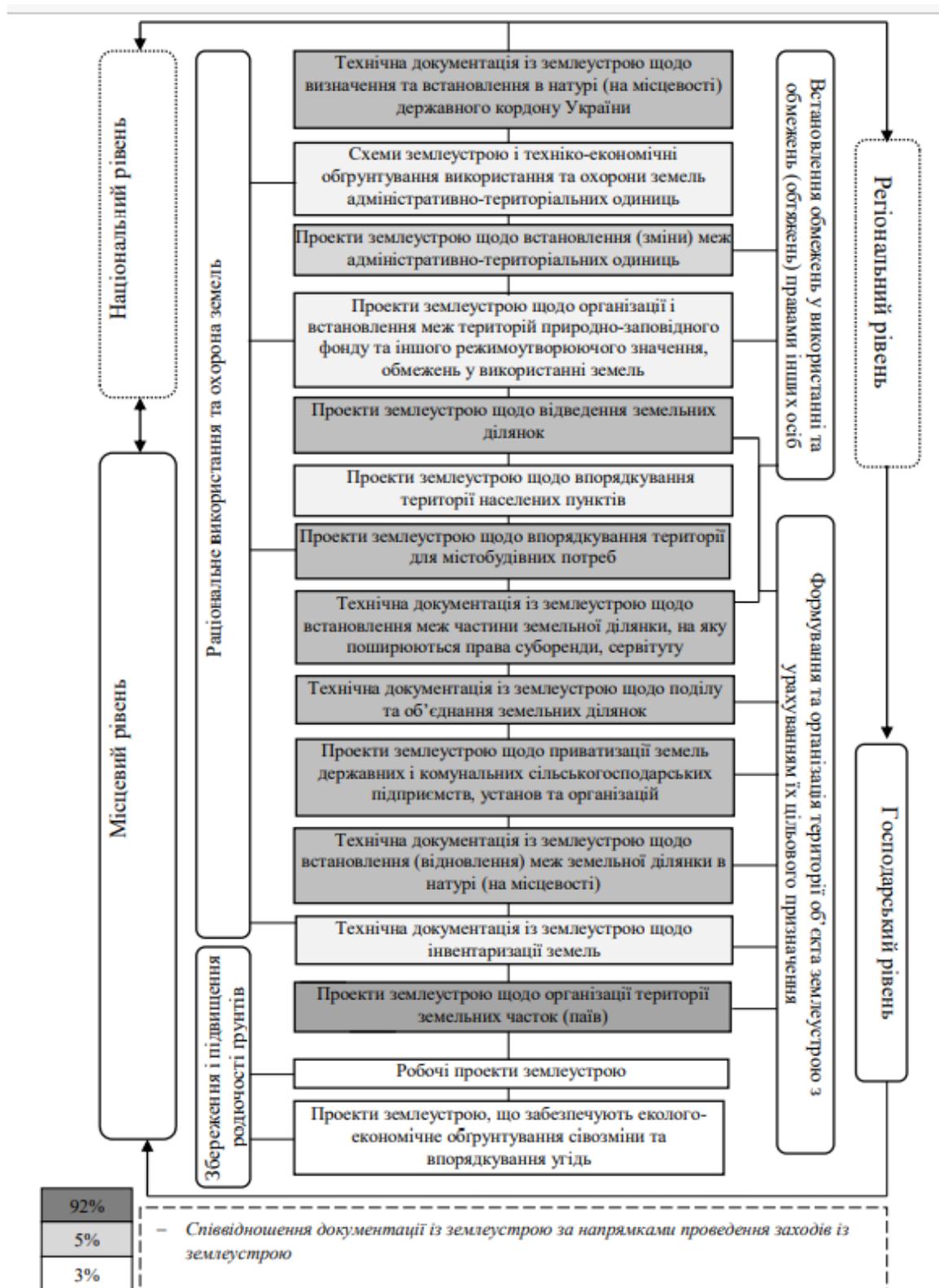


Рис. 5. Землевпорядний механізм управління земельними ресурсами

Висновки до 2 розділу

Організаційний аспект управління земельними ресурсами передбачає вдосконалення структури, процедур та функцій органів, що відповідають за використання, облік і охорону земель.

Для Львівської області доцільно реалізувати такі заходи:

Створення Регіонального центру моніторингу земель Львівщини

-функції: збір і аналіз даних про стан земель, їх деградацію, забруднення, ерозію;

-основа: інтеграція з даними Державного земельного кадастру, супутниковий моніторинг, GIS-платформи;

-результат: підвищення точності даних і прозорості управлінських рішень.

Впровадження цифрової системи управління земельними ресурсами (е-землекористування)

-електронні карти землекористувань, кадастрова звітність, аналітика ринку землі;

-відкритий доступ для органів місцевого самоврядування, фермерів, інвесторів;

-приклад: використання системи Land Data Hub на рівні області.

Оптимізація повноважень органів місцевого самоврядування

-розмежування функцій контролю, планування і розпорядження;

-створення при ОТГ відділів сталого землекористування з функціями аналізу, обліку, моніторингу.

Удосконалення земельного кадастру

-проведення інвентаризації сільськогосподарських угідь;

-уніфікація кадастрових даних із природоохоронними та екологічними реєстрами;

-впровадження єдиного геопорталу земель Львівщини.

Удосконалення економічного забезпечення управління земельними ресурсами

Економічне забезпечення є ключовим інструментом стимулювання ефективного та екологічно безпечного використання земель.

Рекомендовано такі напрями:

-запровадження регіональної програми стимулювання раціонального землекористування

-надання дотацій або податкових пільг господарствам, які впроваджують системи охорони ґрунтів, органічне землеробство, агролісомеліорацію;

-співфінансування заходів із відновлення деградованих земель.

Вдосконалення механізму економічної оцінки земель

-регулярне оновлення нормативної грошової оцінки земель відповідно до ринкових умов;

-застосування коефіцієнтів екологічної цінності ґрунтів при розрахунку податків і орендної плати.

Розвиток земельного ринку на засадах прозорості

-створення відкритого електронного реєстру угод із землею в межах області;

-запровадження механізму страхування земельних ризиків для фермерів;

-сприяння розвитку земельних біржових майданчиків.

Використання фінансових інструментів екологічного менеджменту

-екологічні кредити, “зелені” облігації для меліорації, органічного землеробства;

-плата за екосистемні послуги (компенсації громадам за охорону земель і лісосмуг).

Соціально-екологічні аспекти удосконалення системи управління

Ефективне землекористування має забезпечувати не лише економічний, а й соціальний ефект.

На рівні Львівщини це передбачає:

- розвиток кооперації малих фермерів для спільного використання земельних ресурсів;

- підвищення екологічної культури землекористувачів через освітні програми;

- впровадження системи “екологічного маркування” продукції, вирощеної на сертифікованих угіддях;

- моніторинг соціально-економічного впливу реформ ринку землі на сільські громади.

Очікувані результати реалізації запропонованих заходів

- зростання ефективності використання земельних ресурсів у сільському господарстві на 10–15 %;

- підвищення рівня цифровізації земельного кадастру;

- зниження частки деградованих земель у структурі сільськогосподарських угідь;

- зростання надходжень до місцевих бюджетів за рахунок прозорих земельних відносин;

- поліпшення екологічного стану ґрунтів і якості аграрного виробництва.

Удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи управління земельними ресурсами Львівщини повинно ґрунтуватися на поєднанні цифрових інструментів моніторингу, економічних стимулів для землекористувачів та ефективної координації між органами влади.

Запропоновані заходи сприятимуть формуванню прозорої, екологічно збалансованої та конкурентоспроможної моделі землекористування, що відповідає європейським принципам сталого розвитку.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

3.1. Удосконалення структури сільськогосподарського землекористування: просторовий аспект

Земельні ресурси є незамінним елементом екосистем, виступаючи основним засобом виробництва в аграрному та лісовому секторах, а також територіальною основою для розміщення всіх виробничих об'єктів і розселення. Ці ресурси належать до важко відновлюваних, через що проблеми їхнього безпечного використання набули критичної актуальності наприкінці ХХ століття.

До основних проблем сучасного землекористування відносять скорочення площ продуктивних угідь, деградацію земельного покриву, втрату родючості ґрунтів та порушення екологічно збалансованої структури угідь в агроландшафтах.

Земельні ресурси відіграють багатофункціональну роль, що має важливе значення для суспільного розвитку. Ключове місце в цьому контексті займає сільськогосподарське виробництво, ефективність якого критично залежить від продуктивності сільськогосподарських угідь, включаючи рілля, багаторічні насадження та природні кормові угіддя. У сукупності ці угіддя складають сільськогосподарські землі, які формують агроландшапти – змінені людиною ландшапти для отримання сільськогосподарської продукції [1; 3]. Будь яка зміна природних ландшафтів призводить до їх трансформації і це має як позитивні так і негативні наслідки. Ці наслідки потрібно враховувати при здійсненні управління землекористуванням та при державному регулюванні земельних відносин.

Сільськогосподарське землекористування визначається як процес використання земель для першочергового задоволення потреб людини в аграрній продукції. Оптимізація структури цього землекористування є

комплексом заходів, спрямованих на досягнення екологічної рівноваги в агроландшафтах із дотриманням принципів сталого розвитку.

У цьому контексті, стале землекористування розглядається як цілісна система «людина-земля-екосистема». Науковці (згідно з [1; 2]) наголошують, що ключовим принципом формування сталих агроландшафтів є оптимізація їхньої структури та співвідношення земельних угідь.

Сама оптимізація (від лат. *optimum* — найкраще) — це процес вибору найкращого варіанту з-поміж безлічі можливих, який дозволяє об'єкту набути найвигідніших характеристик або співвідношень. [4].

Для оптимізації структури сільськогосподарського землекористування в контексті сталого розвитку доцільно приймати рішення, що базуються на екосистемному та ландшафтно-екологічному підходах. Екосистемний підхід дозволяє досліджувати процес забезпечення сталого землекористування через моделювання такої системи, в якій один з компонентів має основне значення (наприклад, природоохоронні угіддя), а решта є допоміжними елементами (рілля, природні кормові угіддя ін.), від яких буде залежати стан цілої екосистеми [6]. При ландшафтному підході землекористування розглядається як територіальна система, в якій взаємоув'язані природні й антропогенні чинники. Будь-який вплив на один з природних компонентів ландшафту веде до зміни зв'язків у системі загалом. Ландшафтний підхід застосовується у землевпорядному проектуванні при організації території [3].

Сільськогосподарське землекористування в Україні характеризується значним антропогенним навантаженням. До прикладу, у межах Самбірського району Львівської області в структурі земельного фонду найбільшу частку складають сільськогосподарські землі – 79%, ліси та інші лісовкриті площі складають 13%, забудовані землі – 4%, води – 3%, інші землі – 1%. У структурі сільськогосподарських земель найбільшу площу займають орні землі – 61%, сіножаті – 17%, пасовища – 18%, багаторічні насадження – 2%.

Серед екологічних проблем у системі сільськогосподарського землекористування у межах району нами віднесено деградацію орних земель у

вигляді ерозії та дегумуфікації ґрунтів. Ерозія проявляється у вигляді слабо- та середньозмитих ґрунтів на схилах з крутизною понад 3°. Аналіз ґрунтових планів засвідчив, що орні землі у межах територій з густою мережею балок мають прояви ерозії. Ще одна проблема – втрата гумусу та поживних речовин у ґрунтах через недотримання науково-обґрунтованих підходів до землеробства. У районі спостерігається динаміка висівання ґрунтовиснажливих культур, зокрема таких як соняшник та ріпак. А багаторічні трави практично не висіваються.

Хоча у земельному законодавстві відсутнє пряме трактування «оптимізованого землекористування», його принципи та процес регулюються окремими положеннями земельного та природоохоронного законодавства.

Державна екологічна політика спрямована на оптимізацію використання земель переважно через збільшення площ з природною рослинністю та природно-заповідних територій. Це вимагає пошуку резервних земель для трансформації їх у природні угіддя. Одним із ключових шляхів (за [5; 7]) є виведення з ріллі деградованих та ерозійно небезпечних масивів та їхнє переведення у природні луки і ліси.

Незважаючи на відсутність законодавчого визначення, державна екологічна політика досягає оптимізації землекористування шляхом збільшення площ природних територій та заповідників. Це реалізується через виведення деградованої та ерозійно небезпечної ріллі з обробітку та перетворення її на природні угіддя.

Для оптимізації сільськогосподарського землекористування на місцевому рівні рекомендується удосконалити структуру агроландшафтів, сільськогосподарських угідь, посівних площ. Практична реалізація заходів здійснювалась на прикладі агроландшафтів у межах Самбірського району. Розраховано коефіцієнт антропогенного навантаження на земельні ресурси та показник екологічного стану структури земельних угідь агроландшафтів. Для оптимізації структури землекористування розраховано показник орнопридатності земель, згідно якого визначено орієнтовні площі орних земель,

які потрібно перевести в інші види угідь екологічно стабілізуючого характеру. А при оцінці структури посівних площ рекомендується визначати ерозійну небезпеку агрофону.

Для оптимізації структури земельних угідь у Самбірському районі рекомендовано значно зменшити площу ріллі (на 12%) та одночасно збільшити площі природних кормових угідь (на 4%) і лісів (на 5,2%), включно зі збільшенням полезахисних лісових насаджень до 2%.

Основним інструментом реалізації цих пропозицій є консервація земель, що здійснюється за бажанням землевласника на основі робочих проєктів із землеустрою.

Обґрунтування управлінських рішень щодо консервації вимагає застосування екосистемного підходу, акцентуючи увагу на таких цінностях природних екосистем, як підтримуючі, забезпечувальні та культурні послуги.

3.2 Шляхи покращення системи фінансування землевпорядного механізму сталого сільськогосподарського землекористування

Шляхи покращення системи фінансування землевпорядного механізму сталого сільськогосподарського землекористування мають бути спрямовані на забезпечення цільового, стабільного та достатнього фінансування заходів із впровадження землевпорядних проєктів, охорони ґрунтів та підтримки «зелених» ініціатив.

Ключовим напрямом є перехід від загального бюджетного фінансування до цільових, місцевих та стимулюючих механізмів.

I. Створення цільових фондів на місцевому рівні

Найбільш ефективний шлях — це інституційне закріплення цільових фінансових потоків через створення спеціалізованих фондів, що діють на рівні територіальних громад:

1. Фонди сталого розвитку сільських територій (або Фонди охорони земель)

Механізм: Запровадження системи, де частина платежів, пов'язаних із землею, не розчиняється в загальних бюджетах, а цільовим чином акумулюється.

Цільове призначення: Фінансування виключно землевпорядних робіт (консервація деградованих земель, створення полезахисних смуг, проєкти сівозмін, екологічна діагностика), що забезпечують сталість.

Джерела наповнення: Частина надходжень від плати за землю (земельного податку, орендної плати).

Частина коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

Штрафи та стягнення за порушення земельного та природоохоронного законодавства.

II. Стимулюючі фінансові інструменти

Покращення фінансування має йти через мотивацію суб'єктів господарювання до екологічно відповідальної поведінки.

2. "Зелені" дотації та гранти

Пріоритетне фінансування: Запровадження державних та регіональних програм грантової підтримки для аграріїв, які використовують екологічні інструменти землеустрою (наприклад, перехід на органічне виробництво, використання точного землеробства, консервація ерозійно небезпечних ділянок). Компенсація за екологічні послуги: Механізм оплати фермерам за позитивний екологічний ефект (збереження біорізноманіття, створення лісосмуг, накопичення вуглецю в ґрунті).

3. Фіскальне стимулювання

Диференціація земельного податку: Застосування знижених ставок земельного податку для тих землевласників/користувачів, які підтверджують ефективність впроваджених землевпорядних проєктів, спрямованих на охорону ґрунтів.

Пільгове кредитування: Запровадження пільгових кредитних ліній на закупівлю ґрунтозахисної техніки та обладнання для екологізації виробництва.

III. Удосконалення системи платежів та обліку

4. Оптимізація нормативної грошової оцінки (НГО)

Екологічна складова НГО: Перегляд методик НГО з обов'язковим включенням екологічного стану ділянки як фактора, що впливає на її вартість. Деградовані землі, які потребують консервації, мають отримати відповідну фінансову оцінку (зниження НГО), що стимулюватиме землевласника до їхнього відновлення.

Прозорість та автоматизація: Повна автоматизація та інтеграція даних про платежі з Державним земельним кадастром для забезпечення контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів.

Впровадження цих шляхів дозволить зробити фінансування землевпорядного механізму стабільним, цільовим та ефективним інструментом досягнення сталого сільськогосподарського землекористування.

Ми пропонуємо закріпити на законодавчому рівні цільове використання коштів, отриманих від екологічних штрафів і відшкодування виробничих втрат, виключно на землеохоронні заходи в аграрному та лісовому секторах.

Варто відзначити, що на початок 2022 року на рахунках спеціального фонду місцевих бюджетів налічувалося 773,6 млн грн, які надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва (з них у 2019 році 154,6 млн грн), з яких використано 61,5 млн грн, або лише 7,9% загального обсягу надходжень. Вказані кошти були використані на такі землевпорядні заходи, як-от: інвентаризація земель – 22,20 млн грн (36,1%), впровадження заходів з охорони земель – 20,40 млн грн (33,1%), проведення нормативної грошової оцінки земель – 7,73 млн грн (12,6%), розроблення документації із землеустрою – 2,63 млн грн (4,3%), поліпшення сільськогосподарських та лісгосподарських угідь – 1,96 млн грн (3,2%), інші заходи – 6,62 млн грн (10,7%).

3.2 Напрями удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи сільськогосподарського землекористування

Фонд сталого розвитку сільських територій (або Фонд охорони земель) є ключовим організаційно-економічним інструментом, спрямованим на забезпечення стабільного та цільового фінансування землевпорядних та природоохоронних заходів на місцевому рівні.

1. Мета та організація Мета: Акумуляція фінансових ресурсів, незалежних від загального бюджетного фінансування, для підтримки екологізації аграрного землекористування та розвитку інфраструктури села. Рівень управління: Фонд створюється та управляється на місцевому (територіальна громада) або регіональному рівнях, що забезпечує максимальну прозорість та цільове використання коштів відповідно до локальних потреб.

2. Джерела наповнення (Фінансовий механізм) Наповнення Фонду передбачає перерозподіл існуючих земельних платежів та використання штрафних санкцій: Джерело наповнення Цільова частина земельної плати. Відрахування фіксованого відсотка від земельного податку та/або орендної плати за землі сільськогосподарського призначення.

Екологічні стягнення та штрафи. Кошти, отримані як компенсація втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, а також штрафи за порушення земельного законодавства (наприклад, псування ґрунтів, нецільове використання). Додаткові надходження Залучення коштів міжнародної технічної допомоги та грантових програм, спрямованих на сталий розвиток та охорону довкілля.

3. Напрями витрат (Цільове використання). Витрачання коштів Фонду є строго цільовим і має покривати витрати на землевпорядні заходи, що сприяють сталості: Консервація земель: Фінансування робіт із виведення з обробітку деградованих та ерозійно небезпечних ділянок (залуження, заліснення). Розробка землевпорядної документації: Фінансування створення робочих проєктів із землеустрою (впровадження протиерозійних сівозмін,

створення полезахисних смуг).Моніторинг: Проведення агрохімічної паспортизації ґрунтів та екологічного моніторингу для відстеження динаміки родючості та забруднення.Інфраструктура: Підтримка розвитку сільської інженерної та екологічної інфраструктури (наприклад, меліоративних систем, систем управління відходами тваринництва).

4. Переваги механізму

Стабільність: Фонд забезпечує постійне джерело фінансування, незалежне від щорічних коливань загального бюджету.Цільовий характер: Гарантує, що кошти, зібрані від використання земель, будуть спрямовані безпосередньо на відновлення та охорону цих же земель.Локалізація: Рішення про витрачання коштів приймаються на місцевому рівні, що дозволяє враховувати специфіку агроландшафту та пріоритети конкретної громади.

Напрями удосконалення організаційно-економічного забезпечення системи сільськогосподарського землекористування Львівщини мають бути спрямовані на підвищення ефективності управління, екологічну стійкість та інноваційний розвиток.

Ключові напрями удосконалення для Львівщини.

Організаційне вдосконалення. Посилення координації: Чітке розмежування повноважень та вдосконалення взаємодії між органами місцевого самоврядування та виконавчими органами влади у сфері земельпорядного контролю.

Стандартизація: Запровадження єдиних регіональних стандартів для розробки земельпорядної документації, особливо щодо протиерозійних заходів та сівозмін.

Економічне стимулювання та фінансування: Створення цільових фондів: Започаткування Фондів сталого розвитку на рівні громад, які б акумулювали частину земельної плати та екологічних штрафів для фінансування консервації деградованих земель та екологізації.

Впровадження стимулів: Надання податкових пільг (диференціація земельного податку) та цільових грантів аграріям за впровадження точного землеробства та перехід на органічне виробництво.

Технологічне забезпечення:

Автоматизація та інтеграція: Цифровізація процесів інформаційного забезпечення та інтеграція даних Державного земельного кадастру з системами екологічного моніторингу для оперативного прийняття рішень щодо стану ґрунтів.

Система сільськогосподарського землекористування Львівщини вимагає комплексного удосконалення організаційно-економічного забезпечення, спрямованого на досягнення екологічної стійкості та інноваційного розвитку в умовах воєнного часу та євроінтеграції.

1. Стратегічний фокус (Організаційний та Технологічний)

Стратегія для Львівщини, на відміну від прифронтових регіонів, має бути зосереджена не на базовій рекультивації, а на оптимізації інтенсивного агровиробництва:

Технологічна екологізація: Масштабне впровадження точного землеробства для мінімізації хімічного навантаження на ґрунти (особливо у високопродуктивному рослинництві). Управління ресурсами: Розвиток біоенергетики та переробки відходів тваринництва для замикання циклів виробництва та зменшення екологічного забруднення. Реалізація землепорядних проєктів, які передбачають консервацію деградованої ріллі та збільшення площ полезахисних лісових смуг (за екосистемним підходом).

2. Ключові економічні механізми

Для забезпечення стабільності та фінансування цих заходів критично важливим є трансформація фінансового механізму:

Створення цільових фондів: Запровадження на рівні територіальних громад Фондів сталого розвитку, які акумулюють кошти від земельної плати, відшкодувань втрат та екологічних штрафів. Ці кошти мають цільовим чином спрямовуватись на землепорядні роботи з охорони ґрунтів. Стимулюючі

інструменти: Надання податкових пільг та цільових грантів аграріям за впровадження екологічних практик (органічне виробництво, консервація земель) та інвестиції у ґрунтозахисні технології.

Таким чином, удосконалення організаційно-економічного забезпечення має призвести до створення саморегульованої системи, де економічні стимули напряду залежать від дотримання екологічних стандартів, забезпечуючи довгострокову стійкість аграрного сектору Львівщини.

Висновки до 3 розділу

Система сільськогосподарського землекористування України перебуває на критичному етапі, де необхідно гармонізувати статус країни як світового постачальника агропродукції з гострою потребою в екологічній стійкості та відновленні земель після військових дій. Ключовими проблемами залишаються деградація ґрунтів, втрата родючості та недостатня збалансованість агроландшафтів.

Система сільськогосподарського землекористування України перебуває на критичному етапі, де необхідно гармонізувати статус країни як світового постачальника агропродукції з гострою потребою в екологічній стійкості та відновленні земель після військових дій. Ключовими проблемами залишаються деградація ґрунтів, втрата родючості та недостатня збалансованість агроландшафтів.

Для забезпечення сталого використання земель життєво необхідне удосконалення землевпорядного механізму на організаційному та економічному рівнях. Це вимагає:

Запровадження еколого-економічних інструментів (через планування, виробництво та контроль), які збалансують економічні інтереси з екологічними вимогами. Ефективний механізм має поєднувати саморегулюючі сили ринку (попит, конкуренція) з елементами державного регулювання (адміністративний та економічний контроль), що є необхідною умовою для цивілізованого ринку землі. Найважливішим шляхом забезпечення сталості є трансформація системи фінансування. Це передбачає створення Фондів сталого розвитку сільських територій на місцевому рівні, які акумулюють кошти від плати за землю та штрафів.

Стимули: Запровадження податкових, кредитних та грантових преференцій для аграріїв, які інвестують у консервацію земель, точне землеробство та органічне виробництво.

На основі вивчення світового досвіду фінансового забезпечення землевпорядного механізму для сталого використання сільськогосподарських земель (СГЗ) та розвитку сільських територій, запропоновано шляхи його впровадження у вітчизняну систему землекористування.

Ключова пропозиція: Цільові фонди сталого розвитку

Запропонований фінансовий інструментарій передбачає трансформацію існуючої схеми розподілу земельної плати та інших фінансових потоків для створення цільових фондів сталого розвитку сільських територій на місцевому рівні.

Мета цих фондів: Акумулявання коштів для цільового спрямування. Фінансування землевпорядних робіт, необхідних для забезпечення сталого розвитку сільських територій. Джерела наповнення фондів: Частина коштів від плати за землю (земельний податок, орендна плата). Частина коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Стягнення (штрафи) за шкоду, заподіяну довкіллю внаслідок порушення земельного законодавства.

Впровадження обґрунтованих науково-методичних засад та організаційно-економічних механізмів дозволить Україні не лише відновити постраждалі землі, але й забезпечити довгострокову продуктивність ґрунтів, сприяти сталому розвитку сільських територій та гармонізувати аграрний сектор із міжнародними екологічними стандартами.

ВИСНОВКИ

Науково-методичні засади є фундаментальною передумовою для формування ефективної та стабільної системи землевпорядного забезпечення раціонального використання сільськогосподарських земель (СГЗ).

Їхня ключова роль полягає у забезпеченні комплексного та системного підходу, який виходить за межі суто технічного землеустрою та інтегрує знання споріднених галузей — економіки, екології, права, агрономії та геодезії.

Впровадження цих засад дозволяє:

1. Науково обґрунтувати проектні рішення та оптимізувати територіальну організацію використання СГЗ.

2. Створити ефективні економічні та організаційно-правові механізми для стимулювання ґрунтозахисних технологій.

3. Забезпечити постійний моніторинг і контроль за станом земель.

Таким чином, науково-методична база трансформує землевпорядний механізм зі звичайного інструменту обліку в стратегічний регулятор, здатний збалансувати економічну ефективність агровиробництва з вимогами охорони довкілля, гарантуючи стале використання земель та збереження їхньої родючості для майбутніх поколінь.

Екологізація аграрного сектору Львівщини в умовах війни фокусується на інноваційному розвитку та стандартах ЄС, а не на першочерговій рекультивациі.

Широке впровадження точного землеробства для мінімізації хімічного навантаження на ґрунти (у рослинництві).

Управління відходами: Розвиток біоенергетики та будівництво біогазових комплексів (особливо актуально для тваринництва та птахівництва).

Надання грантів та пільг на придбання обладнання для точного землеробства та перехід до органічного виробництва.

Стимулювання: Застосування податкових преференцій для господарств, які підтверджують екологічну сертифікацію та інвестують у сталість.

Обґрунтовано ключові напрями для удосконалення чинної системи регулювання землеустрою, які охоплюють як нормативно-правові, так і практичні аспекти.

Основні напрями удосконалення:

Правове та процедурне впорядкування: Необхідно уніфікувати нормативно-правове регулювання у сфері землеустрою та встановити чіткий, нормативно закріплений порядок проведення землевпорядних робіт і розроблення документації, з урахуванням єдиних регламентів і стандартів.

Інтеграція та координація: Передбачається вдосконалення механізму координації між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для забезпечення узгодженості дій, а також посилення контролю за дотриманням вимог землеустрою.

Фінанси, Екологія та Технології: Пропонується трансформація фінансового механізму землевпорядкування, обов'язкова оцінка впливу землевпорядних проектів на довкілля та автоматизація процесів

Отже, запропоновані заходи спрямовані на стандартизацію процедур, наведення ладу в законодавстві, посилення екологічного контролю, автоматизацію даних, а також на вдосконалення координації та фінансування системи землеустрою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kuhn, N., & O'Connell, S. (2020). Sustainable Land Management: Current Practices, Challenges, and Policy Options in the European Union.
2. OECD. (2021). The Role of Financial Incentives and Economic Instruments in Driving Environmental Performance in Agriculture.
3. Deininger, K., & Bresciani, F. (2018). Land Governance and Policy Reforms in Eastern Europe and Central Asia: Implications for Sustainable Land Use.
4. Атаманюк О.П. Удосконалення територіального землеустрою земель сільськогосподарського призначення // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1–2 (2). С. 45–52.
5. Бабміндра Д.І. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологобезпечного використання: монографія. К.: «Урожай», 2007. 461 с.
6. Бавровська Н.М., Мартин А.Г. Еколого-економічне обґрунтування раціонального землекористування територіальних соціально-природних комплексів регіону: наук. моногр. К.: Медінформ, 2012. 307 с.
7. Багіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект: монографія. Львів: ЛНАУ, 2008. 225 с. 375
8. Баран О.Р. Аналіз впливу агроландшафтної організації території на економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств // Економічний дискурс. 2018. Вип. 3. С. 98–106.
9. Баран О.Р. Організаційно-економічні особливості організації території сільськогосподарських підприємств на агроландшафтній основі // АгроСвіт. 2018. № 21. С. 72–78.
10. Барвінський А.В. Еколого-технологічні проблеми забезпечення сталості сільськогосподарського землекористування у ринкових умовах // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2012. № 1–2. С. 108–116.
11. Барвінський А.В., Тихенко Р.В. Еколого-економічна ефективність створення захисних лісових насаджень в системі сучасного

сільськогосподарського землекористування: монографія. К.: Медінформ, 2015. 551 с.

12. Безуглий М.Д., Балюк С.А., Трускавецький Р.С. Ґрунти та їхня родючість у правовому полі земельно-ринкових відносин // Вісник аграрної науки. 2012. № 5. С. 5–10.

13. Березюк С.В., Гарник О.І. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів в АПК // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Ґжицького. 2012. Т. 14, № 1(1). С. 98–107.

14. Бистряков І., Пилипів В. Просторові аспекти сталого розвитку: постнекласичний дискурс // Економічна теорія. 2013. №. 2. С. 5–15.

15. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі [пер. з англ. І. Дзюби]. К.: Основи, 2001. 670 с.

16. Богатирчук-Кривко С.К. Еколого-економічна оцінка впливу організації землекористування на ефективність сільськогосподарського виробництва // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. № 3. С. 129–134.

17. Богатирчук-Кривко С.К. Еколого-економічний механізм управління земельними ресурсами в сільському господарстві // Землевпорядний вісник. 2014. № 12. С. 39–42.

18. Богатирчук-Кривко С.К. Оцінювання ефективності управління земельними ресурсами в сільському господарстві // Збалансоване природокористування. 2015. № 1. С. 82–86.

19. Богіра М., Ступень М. Проблеми у землекористуванні, зумовлені проведенням земельної реформи в Україні, та шляхи їх подолання // Землевпорядний вісник. 2012. № 3. С. 16–18.

20. Богіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект: монографія. Львів: ЛНАУ, 2008. 226 с.

21. Богіра М.С., Ярмолюк В.І. Землевпорядне проектування: теоретичні

- основи і територіальний землеустрій: навч. посібник. Львів: ЛНАУ, 2010. 334 с.
22. Бойко Л.М. Регулювання земельних відносин у сільському господарстві: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2011. 316 с.
23. Бордюжа А.С. Удосконалення формування інформаційної системи екобезпечного сільськогосподарського землекористування // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2014. № 1–2. С. 120–129.
24. Будзяк В.М. Організаційно-економічні проблеми формування збалансованого природоохоронного землекористування // Збалансоване природокористування. 2016. № 3. С. 147–152.
25. Будзяк В.М. Сільськогосподарське землекористування (економіко-екологічні та управлінські аспекти): монографія. К.: Оріяни, 2006. 385 с.
26. Будзяк О.С. Вплив територіальної спеціалізації на рівень використання земель сільськогосподарського призначення // АгроСвіт. 2010. № 3 С. 17–21.
27. Бурлака Н.І. Еколого-економічні аспекти організації раціонального використання земель сільськогосподарського призначення в умовах ринкових трансформацій // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 3. С. 36–43.
28. Бусуйок Д. Управлінські та сервісні правовідносини в земельному праві України: монографія. К.: Ніка-Центр, 2017. 352 с.
29. Бусуйок Д.В. Правове регулювання управлінських і сервісних відносин у сфері використання та охорони земель – актуальні напрями удосконалення правового регулювання земельних відносин // Альманах права. Правовий світогляд: людина і право. 2014. Вип 5. С. 389–393.
30. Бутенко Є.В., Харитоненко Р.А. Порівняльний аналіз ефективності функціонування контурно-меліоративної організації території в Україні та США // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2017. № 3. С. 93–99.
31. Буша Д. Прогнозування перспективного використання земель на

засадах сталого землекористування (на прикладі Запорізької області) // Землевпорядний вісник. 2014. № 7. С. 44–47.

32. Буша Д.В. Наукове та землевпорядне забезпечення ефективного використання земель // Землеустрій і кадастр. 2014. № 2. С. 68–73.

33. Великий тлумачний словник української мови / Ред. В.Т. Бусел. Т. 8. К.: Перун, 2005. 1728 с.

34. Волков С.С. Стале землекористування в контексті сільськогосподарського розвитку України // Економіка та управління АПК. 2013. Вип. 10. С. 132–135.

35. Гавриш Н.С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти: монографія. Одеса: Юрид. л-ра, 2016. 398 с. 379

36. Гаращенко Т.В. Еколого-економічна оцінка впливу агроландшафтної організації території на ефективність сільськогосподарського виробництва // Збалансоване природокористування. 2013. № 4. С. 26–30.

37. Гарнага О.М. Основи управління землекористуванням: монографія. Рівне: НУВГП, 2014. 212 с.

38. Третяк, А. М., & Другак, В. В. (2022). Еколого-економічні засади сталого землекористування в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць.

39. Мартин, А. Г., та ін. (2021). Напрями та механізми забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення. Монографія. Київ: НУБіП України.

40. Сологуб, М. О., та ін. (2020). Еколого-економічне регулювання антропогенного навантаження на агроландшафти. Науковий вісник.

41. Кулініч, В. В. (2019). Землеустрій як інструмент просторового планування та сталого розвитку територій. Вісник аграрної науки.

42. Дорош, Й. М. (2021). Концептуальні основи оптимізації структури сільськогосподарського землекористування. Земельне право.

43. Монастирський, В. І. (2018). Теоретичні аспекти оптимізації системи землекористування в межах сільськогосподарських ландшафтів. Таврійський науковий вісник.

44. Дем'яненко, С. І. (2022). Фінансові механізми підтримки аграрного сектору в умовах воєнної економіки. Економіка України.
45. Ковальчук, Т. Т. (2023). Організаційно-економічне забезпечення екологізації сільськогосподарського виробництва в Україні. Аграрна економіка.
46. Синюк, С. А., та ін. (2020). Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земельних ресурсів. Економіка та суспільство.
47. Балацький, О. В. (2021). Створення цільових фондів сталого розвитку сільських територій: джерела та механізми. Фінанси України.
48. Ткачук, В. І. (2024). Роль місцевого самоврядування у формуванні організаційно-економічного механізму землекористування. Публічне управління та адміністрування.
49. Гавриляк, І. Б. (2023). Шляхи інтеграції аграрного сектору Львівщини до екологічних стандартів ЄС. Регіональна економіка.
50. Мандрик, О. М. (2024). Особливості землевпорядного забезпечення екологізації сільськогосподарських підприємств Західного регіону України. Вісник геодезії та картографії.
51. Звіт Львівської ОДА. (2024). Аналітичні дані про стан та структуру земельних угідь Львівської області. (Офіційні матеріали).
52. Козловський, С. С. (2022). Ефективність агроландшафтної оптимізації в умовах Карпатського регіону. Карпатський науковий вісник.